

Dijital çağda yükseköğretim

Ayşe TAŞKIRAN^a

^a Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu

Özet

Günümüzde endüstri çağından bütünüyle dijital çağa geçişin gerçekleşmekte olduğu zorlu dönüşüm sürecinde yükseköğretim kurumlarının bu değişime yaklaşımı nasıl olmalıdır sorusu giderek önem kazanmaktadır. Günlük yaşamındaki dijitalleşmenin doğal bir yansıması olarak eğitimde de dijital dönüşüm beklentisi kaçınılmazdır. Bu hızlı değişim karşısında yükseköğretim kurumları ve öğretim elemanları dijital çağın dinamiği ile farklı eğilimleri ve beklentileri olan çok çeşitli öğrenci grubu ile nasıl daha etkili eğitim gerçekleştirebilecekleri sorusu ve sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamda yakın geçmişteki alan yazında dünya genelinde konunun nasıl ele alındığını incelemek ve uygulamada neler yapılabileceğini tartışmak fayda sağlayabilir. Böylelikle dijital çağa uyumda başarılı olduğu düşünülen kurumların izledikleri süreç örnek teşkil edebilecek ve Türkiye'de dijital çağa uyum konusunda yükseköğretim alanında neler yapılabileceği tartışılabilir.

Anahtar Sözcükler: Dijital Çağ, Yükseköğretim, E-öğrenme.

Abstract

Today the question on how higher education institutions should approach the ongoing complete transition from the industrial age to the digital age has gained more importance. As a natural reflection of digitalization of daily life, the expectation of digital transformation in education is inevitable. Higher education institutions and teachers now face the problem and question of how they can be more effective towards their variety of student groups with different tendencies and expectancies due to the dynamics of digital age. In this context, it might be of use to look into the recent literature around the world to examine how this issue has been handled so far and discuss what else can be done in practice. By this way, the route that the higher education institutions which are considered to have succeeded in adapting digital age follow can set an example and what Turkish higher education institutions can do about adaptation of digital age can be discussed.

Keywords: Digital Age, Higher Education, E-learning

Giriş

Dünya genelinde 2016 yılı küresel dijitalleşme istatistikleri sonucuna göre 7 milyar 395 milyonluk nüfusun 3 milyar 419 milyonu aktif olarak internet kullanırken 2 milyar 307 milyon kişi aktif sosyal medya kullanıcısı olarak tespit edilmiş. 3 milyar 790 milyon kişinin şahsi cep telefonu varken 1 milyar 968 milyon kişinin cep telefonları üzerinden aktif sosyal medya kullandıkları bulunmuştur. Bu istatistiklere göre bir yıl öncesine göre internet kullanıcısı sayısı % 10 artarken, aktif sosyal medya kullanıcısı %10, cep telefonu kullanıcısı %4 ve akıllı telefonları üzerinden sosyal medya kullananların sayısı %17 artış göstermiştir (We are social-digital in 2016). Bu istatistiklerdeki rakamların işaret ettiği gerçek dünyamızın hızla dijitalleştiğidir. Endüstri çağından bütünüyle dijital çağa geçişin gerçekleşmekte olduğu bu dönüşüm sürecinde yükseköğretim kurumlarının bu değişime yaklaşımı nasıl olmalıdır sorusu giderek önem kazanmaktadır. Günlük yaşantıdaki dijitalleşmenin doğal bir yansıması olarak eğitimde de dijital dönüşüm beklentisi kaçınılmazdır.

Yükseköğretim Kurumlarının Yaklaşımı

Dijital Çağda Dengeler

Bazı yükseköğretim kurumlarında eğitim öğretim amacıyla kullanılmaya başlanan öğrenme yönetim sistemleri, açık öğrenme kaynakları, sosyal ağlar, ders videoları, senkron - asenkron ders anlatımları ve kitlesel açık çevrimiçi dersler yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Harley, 2002). Eğitimin dijitalleşmesinin sonucu ortaya çıkan yaşam boyu öğrenme bakış açısının yaygınlaşması ile birlikte öğrenen profilinde de değişim gerçekleşmiştir. Öğrenciler artık çok farklı yaş gruplarından çok daha çeşitli ihtiyaçları olan, teknoloji ve sosyal medya yatkınlığı olan, iş dünyasında aktif çalışmakta olan bireyler olarak yükseköğretim kurumlarından eşit imkanlarla yüksek kalitede hizmet beklemektedirler (Higher Education in Digital Age, 2016). Bu hızlı değişim karşısında yükseköğretim kurumlarındaki fakülteler ve öğretim elemanları dijital çağın dinamiği ile farklı eğilimler gösteren çok çeşitli öğrenci grubu ile nasıl daha etkili eğitim gerçekleştirebilecekleri sorusu ve sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Eğitim yakın zaman öncesinde tam bir dönüşümden geçmeye başladı. Bu dönüşüm hızla devam etmekte. Artık her an her yerde olan eğitim bir sonraki adımımızda neyi ne kadar bilmeye ihtiyacımız olduğu konusunda bizi mobil cihazlarımızdaki uygulamalarla yönlendirmeye başladı (Higher Education in Digital Age, 2016). İnternetin hayata dahil

olmasıyla bilgiye erişimde demokratikleşme, elektronik ansiklopediler, sözlükler, dijital özel ve halk kütüphaneleri, dijital kitaplar, makaleler ve arşivler, web ürünleri olarak sunulan sosyal ağlar, bloglar ve web sayfaları, bilgi alışverişine imkan sağlayan tartışma forumları bir tık kadar yakınımda. Bu dijital dönüşüm bilgi erişimini ve paylaşımını köklü bir şekilde değiştirmektedir. Dünyada dijital dönüşüm bu derece hızlı gerçekleşirken okullar bu hızla yetişmekte zorlanmaktadır. Yapılan hemen hemen tüm araştırmalar öğretimin yüzyıllardır hiç değişmediğini, sınıf ortamının ve bileşenlerinin hala aynı olduğunu, mekanın, dilimlenmiş belli zaman aralıklarında verilen derslerin, *öğreten-öğrenen* ilişkisinin, öğretmenin merkezli yaklaşımın hiç değişmediğini kanıtlar niteliktedir. Dışarıdaki hızlı değişim sonuç olarak sınıfı tehdit eder hale gelmiştir. Öğretmenin bilgiye sahip güç olarak görüldüğü geleneksel okulda öğretmenin-öğrenen arasındaki *hiyerarşi* artık kaybolmaya başlamıştır. Öğrenenlerin bilgiye hızlı erişimi öğretmenin bilgi transfer edici rolünün elinden almaktadır. Bilginin zenginliği, çokluğu ve herkesçe erişilebilir olması öğretmeni diğer öğretmenlerle, öğrenme kaynaklarıyla, kurum içinde hatta kurumlar arası düzeyde başkalarıyla kıyaslanabilir hale getirmiştir (Davidson ve Goldberg, 2009).

Tüm bu gelişmeler yükseköğretim kurumlarını da doğrudan etkilemektedir. Maalesef yeterli vizyona sahip olamayan yükseköğretim kurumları bu dönüşüme uyum sağlamada yavaş kalmaktadır. Bunun temel sebepleri arasında; kurumların müşteri profilindeki, rakiplerindeki ve rekabet yöntemlerindeki büyük değişimden habersiz olmaları, hali hazırda kullanımda olan çalışma şekillerini yeni teknolojilerle harmanlayarak geliştirmede yetersiz kalmaları, yeni teknolojilere yetişmede yavaş kalma, dijital hizmetlerin, bulut teknolojilerinin güvenilirliği ve sürdürülebilirliği konusunda endişe ve şüpheli yaklaşıma sahip olmaları, kurumların teknik altyapısının eski olması, teknik destek ekiplerinin yeni teknolojilere hakim olmamaları, yeni öğrenci profili hakkında kurumların yeterli bilgiye sahip olmaması, katı kurumsal politikalar sayılabilir (The 2018 Digital University, 2016).

Bilişim Teknolojileri

Bazı yükseköğretim kurumları bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmenin bir tehdit değil avantaj olabileceğini öngörerek bu teknolojileri öğretim maliyetlerini azaltma, çok çeşitli demografik altyapıdan gelen öğrenciye hitap edebilme ve kaliteyi artırabilme amaçlı nasıl kullanabilecekleri üzerine projeler başlatmışlardır (Harley, 2002). Berkeley Üniversitesinin bu projesi kapsamında birden fazla araştırma yapılarak bu yükseköğretim kurumunun dijital çağa uyumu konusunda raporlar oluşturulmuştur. Raporda ifade edildiği

gibi bilişim teknolojilerinin hızlı değişimi ve yenilerinin her geçen gün ortaya çıkması, öğrenci profilindeki hızlı değişimin yarattığı çeşitlilik kurumun yapısında da hızlı bir değişimi gerektirmiştir. Stratejik planlamalar yapılırken özellikle kamu araştırma üniversitelerinde bilişim teknolojilerinin geliştirilmesine, uygulanmasına ve maliyetlerine ait hem eski hem de güncel elde edilmiş verilerin incelenmesi ve kurum dışında sürmekte olan değişimin yakından takibi gerekmektedir. Giderek artan öğrenci sayısı ile baş etmede kampüs içi ve dışı ders alternatifleri sunulmalıdır. Bu kurum dijital dönüşüm ve uyum çerçevesinde başlattığı proje kapsamında çeşitli durum çalışmaları yapmış ve bu çalışmalarda dijital teknolojilerin uygulanması sonrası öğrenci, öğretim elemanı algıları, maliyet-etki analizleri, fakülte altyapı yeterliği incelenmiştir. Berkeley üniversitesinin uyguladığı yöntem dijital uyum sürecinde atılacak adımlardan bazılarına örnek teşkil edebilir niteliktedir.

Yükseköğretim kurumları kurum içinde bilişim teknolojilerinin kullanımı dışında dijital çağda kurumsal sınırları ortadan kaldırabilmek adına çevrimiçi dersler açmak suretiyle de bu değişime ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Özellikle Kitlesele Açık Çevrimiçi Derslerin (MOOC) devreye girmesiyle yakın zaman önce kurumlar dönüşüm sürecine uzaktan eğitim kapsamında da girmişlerdir Davidson ve Goldberg, 20099. Bu dersler bir dönüm noktası oluşturarak uzaktan eğitim ile e-öğrenme gibi uzun vadede sürmekte olan iki büyük gelişmeyi birbirine bağlamayı başarmışlardır (Bonk, Lee, Reeves ve Reynolds, 2015).

Kitlesele Açık Çevrimiçi Derslerin getirdiği dönüşümün üç alanda gerçekleştiği görülmektedir. Dijital destek üretimi alanında sadece derslerin görsel-işitsel video kayıtları değil harmanlanmış bir yapıda görsel, işitsel, resim, dil ve grafik çeşitliliği ile zenginleştirilmiş yepyeni dersler tasarlanmaktadır. İkinci alanda bu çevrimiçi dersin sadece yayınlanan bir ders olarak değil aynı zamanda öğrenen-öğreten etkileşimine olanak sağlayan bir yapıda olmasıyla ilgili dönüşümlerdir. Son olarak bu ders modülleri sertifika sağlamaya imkan vermelidir. Uzaktan eğitimin endüstrileşmesini dijital teknolojinin tüm potansiyelinden faydalanarak yeni yapıda üreten ve tüketen paydaşların etkileşimine zemin sağlamakta olduğu görülmektedir. Örneğin en eski açık üniversitelerden bir olan İngiltere'deki Open University bu değişime hızla ayak uydurarak yükseköğretim kurumlarında veya araştırma laboratuvarlarında harekete geçme programları (start-ups) ve yan ürün programları (spin-offs) başlatmıştır (Davidson ve Goldberg, 2009).

Mobil cihazların devreye girmesiyle geliştirilen artırılmış gerçeklik uygulamaları sayesinde hem kampüs içi hem de kampüs dışı olarak öğrenenlere dijital zengin içerik sunulmakta ve bazı yükseköğretim kurumları artırılmış gerçeklik uygulamalarıyla

öğrenenlerin kampüsü keşfetmelerine olanak tanımaktadır (The 2018 Digital University, 2016). Yine mobil cihazlarla erişilen sosyal ağlarda katılımcı öğrenme yaklaşımı ile öğrenenler çevrim içi öğrenen topluluklarında fikirlerini paylaşabilmekte, tartışabilmekte, birbirlerinin ödevlerine dönüt verebilmekte ve projelerine yorumlar yapabilmektedirler (Davidson ve Goldberg, 2009).

Bilişim teknolojilerinin getirdiği bir diğer yenilik ise Açık Öğrenme Kaynaklarının (OER) geliştirilmesi olmuştur. Herkese eğitim fırsatı mottosuyla UNESCO potansiyeli fark ederek Açık Öğrenme Kaynakları kavramını ortaya çıkarmıştır. Herkesin kullanımına açık olan, herhangi bir önkoşul gerektirmeyen, tamamen ücretsiz olan bu malzemeler çevrimiçi olarak kullanıcılara sunulmaktadır. Bu malzemeler gerektiğinde kullanıcılar tarafından tekrar kullanılabilir, değiştirilebilir, birleştirilebilir ve çoğaltılarak dağıtımı yapılabilir. Açık öğrenme malzemeleri ve Açık eğitim yazılımları kaynağını açık yazılım hareketinden alan dijital açıklık ailesinin bileşenleridir. Dijital açıklığın diğer üyeleri arasında açık veri, açık bilim, açık girişim, açık uygulamalar, açık politikalar sayılabilir. Açık Öğretimin uluslararası gelişiminde dönüm noktası kabul edilebilecek 2 önemli deklarasyon vardır. Bunlar Cape Town Açık Öğretim Deklarasyonu ve Paris Açık Öğrenme Kaynakları Deklarasyonudur (Bonk, Lee, Reeves ve Reynolds, 2015) UNESCO'nun dahil olduğu 2012 Paris deklarasyonu 10 maddesiyle uluslararası çapta açık öğrenme kaynakları konusunda farkındalık yaratma ve halk kaynaklarıyla üretilen eğitim malzemelerinin açık telifini destekler niteliktedir (Pawlowski ve Hoel, 2012). Bahsi geçen 10 maddeyi şöyle özetleyebiliriz:

1. Yaşam boyu öğrenme bakış açısıyla toplumsal eşitlik sağlanacak biçimde açık öğrenme kaynaklarının kullanımının ve farkındalığının artırılması.
2. Yeterli teknik donanım ve bağlantı hızıyla bilişim teknolojilerinin temininin ve kullanılmasının sağlanması.
3. Açık öğrenme kaynaklarının üretimi konusunda gerekli politikaların desteklenmesi.
4. Üreticilerin de telif haklarını korur nitelikte açık öğrenme kaynaklarının oluşturulmasının, yeniden kullanılmasının, birleştirilebilmesinin ve dünya genelinde tüm kullanıcılara sunulmasının desteklenmesi.
5. Eğitim kurumlarının, öğretmenlerin ve personelin kaliteli öğrenme kaynakları üretebilmelerini sürekli kılmak için ihtiyaçları olan eğitim ve motivasyonun sağlanması.
6. Farklı medyalardan sunulmakta olan çeşitli malzemelerin paylaşımının stratejik ortaklıklarla eğitimde, endüstride, kütüphanelerde ve iletişim sektöründe sürdürülebilir olmasının sağlanması.

7. Bu malzemelerin çeşitli dil ve kültürlere uyum sağlayacak nitelikte oluşturulmasının desteklenmesi.
8. Açık öğrenme kaynaklarının geliştirilmesi üzerine araştırma yapılmasının teşvik edilmesi.
9. Kullanıcı dostu araçlarla açık öğrenme kaynaklarının bulunmasının, temin edilmesinin, paylaşılmasının ve düzenlenmesinin kolay kılınması.
10. Halk bağıışı yoluyla açık öğretim kaynaklarının üretiminin ve bunun halka duyurulmasının teşvik edilmesi.

Araştırma sonuçlarının da vurguladığı gibi bilişim teknolojilerinin öğrenmede kullanımı ilgi ve motivasyonu artırmakta, kurumlar arası dayanışma ve işbirliği sağlamakta, öğrenen-öğrenen etkileşimini desteklemekte ve tam zamanında ve yerinde destek ve iletişim sağlamaktadır (Higher Education Grapples, 2013). Ayrıca, dijital teknolojilerin öğrenmede kullanımı yapılan araştırma sonuçlarına göre bağımsız öğrenmeyi, motivasyonu ve takım çalışmasını artırmaktadır (Balanskat, Blamire ve Kefala, 2006).

Dijital Öğrenme ve Öğrenenler

Dijital dönüşümle birlikte yeni öğrenme modelleri de ortaya çıkmaktadır (Higher Education in the Digital Age, 2016). Bunlardan bazıları; hem sınıf ortamında hem de çevrimiçi sunumla öğrenmenin gerçekleştiği *harmanlanmış öğrenme*, sınıf ortamında yüz yüze dersler ile her öğrenenin kendi öğrenme temposunda ihtiyaçlarını karşılayabilmesine imkan veren çevrimiçi öğrenme desteği arasında yol almayı kapsayan *rotasyon modeli*, hemen hemen tüm program içeriğinin çevrimiçi bir ortamda verildiği ve öğretmenlerin ihtiyaç anında çevrimiçi destek sunabildiği *esnek model*, öğrenenlerin ihtiyaçlarına göre bir veya daha fazla dersi çevrimiçi olarak yüz yüze öğrenimlerine destek sağlamalarına imkan veren *kişisel-harmanlanmış model*, geleneksel bir okul ortamında tüm dersin çevrimiçi olarak bir öğrenme ortamından verildiği ve dileyen öğrenenin yüz yüze ders de almasına imkan veren *çevrimiçi-laboratuvar modeli*, öğrenenlerin tamamen uzaktan katıldığı, tüm program içeriğinin çevrimiçi bir öğrenme ortamından sağlandığı *zenginleştirilmiş sanal model* sıralanabilir. Ayrıca eşzamanlı ve eşzamanlı olmayan öğrenme boyutlarını vurgulayan diğer öğrenme türlerinin yanı sıra bireyleri ne öğrendikleri ile oldukça ilgili öğrenenler olarak tanımlayan ve öğrenenlerin mentörlerinden aynı ilgiyi sunmalarını ve ilgilerini artıracak olanaklar sağlamalarını bekleyen *bağılı öğrenme modeli*, ağ boyutunu vurgulayan *ağılı öğrenme* ya da sosyal gruplar için yetkinlik kazanma odaklı *sosyal öğrenme modeli* sayılabilir (Davidson ve Goldberg, 2009). Giderek sık rastlanan bir diğer öğrenme modeli *durumlu*

öğrenme modelidir. Bu öğrenme modeli oyun odaklı öğrenme ve işbirlikçi öğrenmeye zemin hazırlamıştır. Tüm modellerin üzerinde dijital çağ *uyarlanır öğrenme modelini* yaratmıştır. Böylelikle öğrenenin bireysel ihtiyaçlarına göre öğrenme modeli değişebilmektedir (Higher Education in the Digital Age, 2016).

Bates dijital çağda öğrenenlerin belli becerilerle donatılması gerektiğini ileri sürerken bu sorumluluğu yükseköğretim kurumlarında yüklüyor ve aşağıdaki becerilerin öğrencilere kazandırılmasının önem taşıdığını vurguluyor (Bates, 2016).

- iletişim becerileri: okuma, yazma ve konuşma gibi klasik iletişim becerilerinin yanı sıra sosyal medya becerileri de gerekmede
- bağımsız öğrenebilme: bireyin kendi öğrenme sorumluluğunu üstlenmesi, otonomi. Hangi bilgiye ihtiyacı olduğuna ve bu bilgiye nereden nasıl ulaşabileceğine birey kendi karar verebilme becerisine sahip olmalıdır
- etik ve sorumluluk: Güven kazanmak, çok çeşitli ve sayıda katılımcının yer aldığı global iş dünyasında güven kazanmak ve güvenebileceği bireyleri seçebilmek
- takım çalışması ve esneklik: yeni uygulamalara yönelik diğer çalışanlarla işbirliği içinde olma ve uzaktan da olsa birlikte takım çalışması yapabilme.
- düşünme becerileri: Eleştirel düşünme becerisi geliştirme. Olaylara farklı bakış açıları geliştirebilme ve bilginin değişimine açık olabilme
- dijital beceriler: mesleki anlamda ihtiyaç duyduğu teknolojiyi aktif ve etkili kullanabilme, nasıl kullanacağını öğrenebilme
- bilgi yönetimi: Çok çeşitli ve dinamik bilgi akışı içinde doğru ve güvenilir bilgiyi eleyebilme.

Kurumsal Dijitalleşme

Dijital çağa uyum sürecinde yükseköğretim kurumlarının doğru hamleler yaparak bu değişim sürecinde geride kalmalarını engelleyebilecekleri ve değişen öğrenci profilinin ihtiyaçlarına daha etkili cevap verilebileceği bir gerçektir. Bu bağlamda yükseköğretim kurumlarının dikkate almaları gereken noktalar şöyle sıralanmaktadır (The 2018 Digital University, 2016).

- Dijital dönüşüm kurumu her yönden etkilemelidir. Dijitalleşme sadece bilgi teknolojilerinin kullanımını değil, aynı zamanda uzaklaşılmalıdır. Teknoloji sadece zemini hazırlar. Bazı kurumlar bu dönüşümü hızlandırmak adına bilişim teknolojileri yönetiminde programlar başlatırlar ancak dijitalleşmenin tüm kurum genelinde

oynadığı önemli rolün farkına varamadan başlatılan bu dönüşüm programlarının çok azı verimli olmaktadır. Bilişim teknolojileri bölümü süreçte yer almalıdır ancak bu tüm bölümler arasında teknolojiyi birinci elden kullanacak ihtiyaç sahiplerinin girişimiyle, hangi teknolojinin hangi alanda daha verimli olacağı konusunda iyi bir planlama yapılarak, destek üniteleri oluşturarak sürdürülebilir uygulamalara dönüştürerek olmalıdır (The 2018 Digital University, 2016).

- Dijital dönüşüm kurumun tüm vizyon ve stratejilerini kapsamalıdır. Yönetim tarafından net bir şekilde ortaya koyulan vizyon ve strateji değişim programının en temel unsurudur (The 2018 Digital University, 2016). Bu amaçla Kaliforniya Berkeley Üniversitesinde başlatılan Dijital Çağda Yükseköğretim Projesi (HEDA) kurumsal hareket etme anlamında güzel bir örnektir (Harley, 2002). Bu projenin amacı bilişim teknolojilerinin eğitimde kullanımı kapsamında ne gibi kurumsal politikalar gerçekleştirilmesi gerektiğini saptamaktır. Ayrıca bu tür projeler sayesinde dijital uyumun sağlıklı gerçekleştirilebilmesi için yönetim, teknoloji geliştiricileri ve uygulayıcıları ile yükseköğretim kurumlarındaki akademisyenleri bir araya getirebilecek bir ağ oluşturulabilmektedir. Bu uyum süreci kurum genelinde olmak zorundadır. Kurumun tümünü kapsamadığı takdirde programlar arası kopukluk gerçekleşirken bilişim teknolojilerinin esnek yapısını ve sorunlara hızlı çözüm oluşturabilme özelliğini tehdit eder. Ayrıca teknolojik dönüşümün başlangıç aşamasında kurum çalışanlarının bu teknolojilerin getirilme amaçlarını, kullanım alanlarını, bu teknolojilerle öğrenme çıktılarına erişmede üzerlerine düşen rolleri net olarak bilmeleri ve farkında olmaları gerekir. Kurum genelinde şeffaf bir yaklaşımla bu dönüşümün neden, nasıl, kimlerin katkısıyla gerçekleşeceği sürecin en başından tüm paydaşlarca net bir şekilde bilinmelidir.
- Dijital çağda dijital başarının en önemli önkoşullarından biri de gerekli yatırım yapılırken tüm ihtiyaç sahiplerine en iyi imkanlarla dönüşüm için gerekli eğitimi sunabilmektir. Kurum genelinde personel ve öğretim elemanlarının dijital teknolojiler konusunda ihtiyaçları olan eğitim sağlanmalı ve teknik destek ağları sunularak bu teşvik sürdürülebilir hale getirilmelidir. Bu süreçte bütüncül bakış açısı önemlidir. Bu dönüşüm bir anda gerçekleşmeyeceği gibi, bu dönüşümün sonlanacağı belirli bir nokta da yoktur. Dijital çağın getirdiği yeni teknolojilerle bu dönüşüm süreci sürekli devam etmelidir. Çalışanların yeni teknolojiler kullanma konusunda girişimlerde

bulunmaları kurum tarafından desteklenmeli ve kurum genelinde uygulamalarda esneklik sağlanmalıdır (The 2018 Digital University, 2016).

- Sadece kurumun iç yapısını şekillendirecek bir dijital dönüşüm değil, kurum dışındaki müşterilerin ihtiyaçlarını da karşılayabilecek bir tasarım ile dijital dönüşüm yaklaşımı benimsenmelidir. Bu süreçte dışarıdan gelecek öneri, eleştirileri ve geribildirimler dikkate alınmalıdır. Yapılan araştırmalarla, tartışma forumlarıyla, anketlerle resmi ya da gayri resmi sosyal medya gruplarından sürekli geribildirimler alınmalı ve değişim için değerlendirilmelidir (The 2018 Digital University, 2016).
- Stanford Üniversitesi tarafından desteklenerek 2013 yılında gerçekleştirilen Eğitimin Dijital Geleceği konulu forumda bahsedildiği üzere dijital teknolojilerin eğitimde hızla yaygınlaşması ve çevrimiçi öğrenmenin giderek ilgi gördüğü günümüzde akreditasyon süreçlerinin de bu gelişmelere paralel ele alınması gerektiği vurgulanıyor. ABD'de akreditasyon bir yükseköğretim kurumunun diploma anlaşmaları yapabilmesi ve devlet yardımları alabilmesi açısından önem taşımakta. Yükseköğretim kurumları, akreditasyon şirketleri ve devlet olmak üzere üç ayağı bulunan bir süreç. Bilindiği üzere yükseköğretim kredi saatleri ile ölçülmekte. Oysa ki forumda vurgulandığı üzere kredi saatlerinin miktarı öğrenme kalitesini yansıtabilecek bir kriter değil. Yeni alternatif ölçme kriteri olarak önerilen sertifika ve rozet çevrim içi, kampüs dışı veya yapılandırılmamış öğrenmeye de çözüm oluşturabilir (Higher Education Grapples, 2013).

Öneriler

Öğrenme Odaklı Yaklaşım

Yükseköğretim kurumlarının bu değişime yaklaşımı eşitlik, katılım ve kalitenin artırılması açısından büyük önem teşkil eder. Bilgi zenginliğinin ve çeşitliliğinin hızla arttığı dijital çağda milyonlarca bilgi kaynağı arasında yolunu bulabilme, hangi bilgiye en hızlı nasıl ulaşabileceğini bilme, bilgiyi sınıflandırabilme, eleştirel bakış açısıyla inceleyebilme, değerlendirebilme ve öğrenileni hayata geçirebilme gibi becerilerin kazandırılması önem kazanmaktadır. Bu durum öğretmeden öğrenmeye doğru odaklanılmasını gerekli kılmaktadır. Bilgi aktarımından ziyade öğrenme üzerinde durulmalı, öğrenmeyi öğrenme geliştirilmelidir. Gelecekte üniversitelerin rolleri bilgi aktarım kurumları olmaktan çıkacak ve öğrenmenin öğrenildiği, takım çalışması, sorun odaklı çalışma, yaratıcılık, girişimcilik gibi gerçek

yaşamın beklentilerini karşılar nitelikte becerilerin kazandırılmasını teşvik eden zemini sağlayan kurumlara dönüşecektir.

Tüm bu beceriler özünde öğrenmeyi teşvik eden ve öğrencilere öğrenmeyi nasıl öğrenecekleri konusunda yol gösteren bir çerçeve oluşturmaktadır. Eğer günümüzdeki yükseköğretim kurumları bu becerileri öğrenciye kazandırmayı öncelikleri arasına alabilirlerse yetiştirdikleri öğrencileri dijital çağa uyumlu mezunlar olarak geleceğe hazırlayabilirler. Dijital çağ ile birlikte ortaya çıkan bu öğrenme modellerinin tümüne zemin hazırlayabilecek öğrenme ortamları yaratamayan yükseköğretim kurumları uyum sağlamada doğal olarak başarısız olacaklardır.

Akreditasyon

Dijital çağla birlikte öğrenenlere sunulan içerikler ve bunların sunulma yöntemleri, şekilleri geleneksel yöntemden oldukça farklı hale gelmiştir. Geleneksel yöntemlerle sunulan içeriklerin öğrenme çıktıları boyutunda değerlendirilmesi kolayken bu yeni alternatif kanallarla sunulan içeriklerin ve öğrenme süreçlerinin kalitesini belirlemek oldukça güç görünüyor çünkü ne akreditasyon şirketleri, ne yükseköğretim kurumları bunu nasıl yapabileceklerini henüz çözmuş değiller. Bu konuyla ilgili örnek olarak 17 Mart 2015 tarihinde Pearson Assured şirketi tarafından akredite olan Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu örnek olarak verilebilir. Bu akreditasyon süreci incelendiğinde genellikle geleneksel bir bakış açısının benimsendiği, dijital çağa uyum kapsamında yeterli bir inceleme yapılmadığı görülmektedir. Akreditasyon sürecinde Pearson tarafından kuruma bir örneği sunulan ve hazırlanması istenen Kalite Elkitabında (Quality Manual) kurumun misyonu, vizyonu, amaçları ölçme değerlendirme politikaları, sınav uygulama süreçleri, program geliştirme politikaları, personel gelişim politikaları aksiyon planları gibi başlıklar yer almaktadır. Dijital çağda öğrenenler açısından dijital beceriler, gereksinimler, e-öğrenme imkanları gibi konulara değinilmemiştir. Kalite Elkitabında toplamda sadece 3 defa geçen teknoloji kelimesi akreditasyon sürecindeki gözlemlerde ve görüşmelerde yeterince ele alınmamıştır. Bu elkitabında geçen teknoloji sadece öğretim elemanlarına yönelik bir olgu olarak ele alınmış ve bu işin en önemli paydaşı olan öğrenci göz ardı edilmiştir. Öğrenci merkezli bir yaklaşımdan ziyade öğretme merkezli bir yaklaşım incelemeye dahil edilirken öğrenci profillerindeki farklılık, öğrenme kanallarında çeşitlilik sağlanması, kurumsal işleyişte ve yazışmalarda teknoloji kullanımı gibi konular inceleme dışında tutulmuştur. Bu anlamda kurumun geçirdiği akreditasyon sürecinin son derece geleneksel bir yaklaşımla

gerçekleştirilmiş olduğu ve dijital çağın ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı söylenebilir. Öncelikle akreditasyon şirketlerinin ve sonrasında yükseköğretim kurumlarının dijital dönüşüm konusunda bilinçlenmesi bu sürecin daha sorunsuz geçmesinde şüphesiz katkı sağlayacaktır. Bu şirketler kurumlar arası etkili çözüm önerilerini diğer kurumlar ile paylaşabilir, rehberlik sağlayabilirler. Ama her şeyden önce bu şirketlerin kendilerinin dijital çağa uyum sağlamış olmaları gerekmektedir. Böylelikle değerlendirme kriterlerini belirlemeli ve kurumlara model teşkil etmelidirler.

Kurumsal Stratejiler

Konuyla ilgili kaynaklarda da defalarca vurgulandığı üzere yükseköğretim kurumlarında dijital çağa uyum süreci kurumun tümünü kapsayan bir yaklaşımla gerçekleşmelidir. Bu anlamda kurumun vizyonu, misyonu, stratejik hedefleri içerisinde dijital dönüşüm yer almalıdır. Aynı zamanda yönetimin her kademesi, öğretim elemanları ve tüm personel dijital çağın getirdiği olumlu gelişmelerin bilincinde, bu çağa uyumun önemine inanmış, kendilerini gereken şekilde geliştirmeye istekli ve azimli olmaları gerekmektedir.

Kurumun genelinde dijital dönüşüme karşı olası direncin ortadan kaldırılabilmesi için hizmet içi eğitim programları, kurumlar arası bilgilendirme çalışmaları, kurum çalışanlarından geri bildirim alınması sağlanmalı ve tüm bunlar sürekli kılınmalıdır. Kurum çalışanlarının girişimcilikleri, yeni teknolojileri denemeleri teşvik edilmeli ve gereken teknik ve mali destek sağlanmalıdır. Kurumdaki ar-ge çalışmaları dijital dönüşüm kapsamında sürekli ortaya çıkan yeni teknolojileri takip etmeli ve bu yönde çalışmalarını sürekli kılmalı, araştırmaları teşvik etmelidir. Kurum çalışanlarının birbirlerinden öğrenmelerine imkan sağlayan grup çalışmaları, seminerler, çalıştaylar düzenlenmelidir.

Bir kurumda dijital dönüşüm sadece dijital öğrenme içeriklerinin sağlanarak sunulmasından ibaret olmamalıdır. Aynı zamanda öğrenenlerin tüm akademik yazışmalarını ve öğrencilik işlerini dijital ortamda yapabilecekleri alt yapı kurum tarafından sağlanmalıdır. Örneğin öğrenci çevrim içi olarak öğretmeni ve diğer sınıf arkadaşları ile iletişim sağlayabilmeli, dersini, yemekhane kaydını, yurt kaydını, öğrenci işleri ile tüm yazışmalarını yine çevrim içi yapabilmelidir. Kampüsteki yaşantıdan tutun kampüs dışı öğrenme ve iletişim gereksinimlerinin tümünü çevrim içi karşılayabilecek olanaklara sahip olmalıdır.

Anadolu Üniversitesi kurum olarak dijital dönüşümü stratejik planlarına dahil etmiş ve çoğunlukla bu hedeflerini hayata geçiriyor görünmektedir. 2014-2018 Stratejik Planına (Anadolu Üniversitesi Stratejik Planı, 2014-2018) göre hedeflerinden biri bilgi ve iletişim

teknolojilerinin eğitim-öğretim sistemindeki etkinliğini artırmak yer alır. Dijital kütüphane, eğitim-öğretim kaynaklarının sanal ortama aktarımı ve güncel tutulması, her türlü ortamda sunulan sertifika programlarının ve etkinliklerinin artırılması hedefler arasında vurgulanmıştır. Ayrıca AR-Ge ve İnovasyon Koordinasyon Merkezi Teknoloji Transfer Ofisi'nin işlevselliğini artırmayı hedefleyen kurum dijital dönüşümü araştırma çalışmalarıyla sürekli ve güncel kılmayı hedeflemektedir. Kuruma bağlı açıköğretim sisteminin öğrenci merkezli, esnek, erişilebilir ve teknoloji tabanlı niteliğinin sürdürülmesini sağlayan amaç kapsamında sistemin bilgisayar yazılım ve donanım altyapısının niteliğini geliştirmek, yeni ders malzemelerini üretmek ve güncellemek, ölçme-değerlendirmede alternatif yöntem ve araçları kullanmak gibi sürekliliğin vurgulandığı hedefler yer almaktadır. Bunun yanı sıra öğrenme teknolojilerinin etkinliğini artırmak kapsamında araştırmaları teşvik etmek, sistemde kullanılacak yeni teknolojilere yönelik çalışmalar yapmak, bu süreçte kurumlar arası işbirliği yapmak hedefleri arasında vurgulanmıştır. Ayrıca kurumsal web sayfasındaki menülerden de anlaşılacağı üzere Anadolu Üniversitesi neredeyse tüm kurumsal iletişim ve yazışmaları çevrim içi olarak e-posta yoluyla ve e-imza kullanılarak, yine çevrim içi kullanılan yemekhane otomasyon sistemi ile Anadolu mobil uygulaması ve çevrim içi kayıt gibi farklı hizmetlerle dijital ortamda sunmakta ve yoğun olarak kullanmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının stratejileri arasında yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek ve sürdürebilecek hedefler de bulunmalıdır. Dijital çağda öğrenenlerin ihtiyaçları ve bu çağın gereksinimleri sürekli değişkenlik gösterdiğinden, kurumlar bu ihtiyaçlara yönelik eğitimi bireylere kesintisiz sağlayabilir olmalıdırlar. Anadolu Üniversitesi Yaşam Boyu Öğrenim Uygulama ve Araştırma Merkezi (YÖMER) buna iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bireylerin yaşam boyu öğretim kapsamında ihtiyaç duyacağı her türlü gelişim talebini karşılamaya yönelik eğitim programlarını hazırlamak, sertifika programları düzenlemek, yabancı dil eğitimi vermek, yazılım geliştirmek, Avrupa Birliği normlarına uyum sağlamak amacıyla meslek standartları geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak, amaçlar çerçevesinde yurtiçi ve yurtdışı kamu ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak gibi faaliyetleri bulunan merkez sadece kurum içi değil kurumlar arası ve kurum dışı hizmetlerinin de sürdürerek dijital çağın gereksinimlerine cevap vermeye çalışan bir yükseköğretim kurumu olarak göze çarpmaktadır.

Kaynakça

Anadolu Üniversitesi Stratejik Planı (2014-2018)

<http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/1000/Anadolu+Universitesi+2014-2018> Erişim tarihi: 29.12.2016

Balanskat, A., Blamire, R., & Kefala, S.(2006). The ICT impact report. *European Schoolnet*.

Bates, T. (2016). Teaching in a digital age, Doctoral dissertation, University of British Columbia.

Bonk, C. J. Lee. MM, Reeves, TC, & Reynolds, TH (Eds).(2015a). *MOOCs and open education around the world*.

Davidson, C. N., & Goldberg, D. T. (2009). *The future of learning institutions in a digital age*. MIT press.

http://mitpress.mit.edu/books/chapters/Future_of_Learning.pdf Erişim Tarihi: 20.12.2016

Harley, D. (2002). Planning for an uncertain future: A US perspective on why accurate predictions about ICTs may be difficult. *Journal of Studies in International Education*, 6(2), 172-187.

Higher education grapples with accreditation in the digital age (2013)

<http://news.stanford.edu/news/2013/february/higher-ed-accreditation-021313.html> Erişim Tarihi: 22.12.2016

Higher Education in the Digital Age: Rise of the MOOCs (2016)

<https://www.fondation-telecom.org/wp-content/uploads/2016/01/2014-higher-education-digital-age.pdf> Erişim Tarihi: 20.12.2016

Pawlowski, J. M., & Hoel, T. (2012). Towards a global policy for open educational resources: the Paris OER Declaration and its implications. *White Paper, Version 0.2, Jyväskylä, Finland*.

Sancho, J. M. (2010). Digital technologies and educational change. In *Second international handbook of educational change* (pp. 433-444). Springer Netherlands.

The 2018 Digital University: Staying relevant in the digital age (2016)

<http://www.pwc.co.uk/assets/pdf/the-2018-digital-university-staying-relevant-in-the-digital-age.pdf> Erişim Tarihi: 26.12.2016

We are social-digital in 2016 (2016)

<http://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-in-2016> Erişim Tarihi: 25.12.2016

Yazar Hakkında

Okutman Ayşe TAŞKIRAN

Ayşe Taşkıran, Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda İngilizce Okutmanı olarak çalışmaktadır. Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümünde 1999 yılında tamamlamıştır. Taşkıran, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İngilizce Öğretmenliği Programında Yüksek Lisansını tamamlamıştır. Yazar, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı'nda doktora öğrencisidir. Ayşe Taşkıran'ın araştırma konuları arasında e-öğrenme, mobil öğrenme, artırılmış gerçeklik, oyunlaştırma, etkileşimli ders malzemeleri yer almaktadır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, 2 Eylül Kampüsü, Eskişehir, Türkiye, 26470
Tel (İş): +90 222 335 05 80 /6132
Eposta: aysetaskiran@anadolu.edu.tr